

DOI: 10.5281/zenodo.3766853
 UDC: 005.932: [339.1: 339.14] (045)
 JEL: L16, L22

THEORETICAL -METHODICAL APPROACH TO ASSESS THE BALANCE OF ECONOMIC INTERESTS OF THE SUBJECTS OF LOGISTICS CHAINS OF COMMODITY MARKETS

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЗБАЛАНСОВАНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ ТОВАРНИХ РИНКІВ

Oksana V. Nikishyna, Doctor of Economics
 Institute of market problems and economic & ecological research
 of National Academy of Sciences of Ukraine, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-7172-3551
 Email: ksenkych@gmail.com

Received 20.07.19

Нікішина О. В. Теоретико-методичний підхід до оцінки збалансованості економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків. Науково-методична стаття.

У статті обґрунтовано концептуальний базис гармонізації економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків. Розроблено методичний підхід до оцінки збалансованості економічних інтересів суб'єктів ринкових ланцюгів, який базується на виділенні головних «блоків» взаємодії та системі показників на мікро-, макrorівнях та глобальному рівні. Визначено спрямованість та глибину протиріч економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів аграрного ринку України. На основі емпіричних досліджень доведено, що базовим протиріччям у ланцюгу даного ринку є протиріччя між інтересами суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів, яке порушує паритетність розподілу доданої вартості між суб'єктами та ланками ланцюга, що не відповідає національним економічним інтересам.

Ключові слова: економічні інтереси, логістичний ланцюг, товарний ринок, суб'єкти, додана вартість.

Nikishyna O. V. Theoretical -methodical approach to assess the balance of economic interests of the subjects of logistics chains of commodity markets. Scientific and methodical article.

In the article the conceptual basis for harmonization the economic interests of the subjects of logistics chains of commodity markets are substantiated. A methodical approach to assessing the economic interests' balance of market chain subjects has been determined, which is based on the identification of the main «blocks» of interaction and the system of indicators at the micro, macro and global levels. The orientation and depth of the contradictions of economic interests of the logistics chains subjects of the agrarian market of Ukraine are determined. Based on empirical research are proved, that the basic contradiction in the chain of a given market is a contradiction between the interests of the entities of the corporate and individual sectors, which violates the distribution parity value added between subjects and links in the chain that is not in line with national economic interests.

Keywords: interests, logistics chain, commodity market, entities, value added.

Забезпечення сталого відтворювально го розвитку національної економіки передбачає розширене відтворення ресурсів та нарощування доданої вартості у секторах її стратегічних товарних ринків. Вагома роль у реалізації даного завдання належить розбудові ефективних логістичних ланцюгів товарних ринків (далі – ЛЛТР), в межах яких здійснюється розширене відтворення товароруху, оптимізація загальної ринкової доданої вартості та виважене управління наскрізними потоковими процесами. Практика свідчить, що всі господарські зв'язки та взаємодії між учасниками й ланками ЛЛТР відображаються певним чином в економічних інтересах (далі – ЕІ) суб'єктів ринкових ланцюгів. Формування динамічної системи логістичних взаємодій на основі економічного партнерства та міжланкових компромісів сприяє збалансуванню різноякісних інтересів суб'єктів ЛЛТР та виникненню областей спільних інтересів, тоді як протиріччя й конфлікти ЕІ генерують дисбаланси у перерозподілі доданої вартості між суб'єктами і ланками ринкового ланцюга, знижуючи ефективність його функціонування. У цьому контексті актуалізуються нові дослідження методичного забезпечення щодо оцінки збалансованості економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР, як підґрунтя розробки механізмів їх регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема теоретичного, методичного й прикладного забезпечення створення та розвитку логістичних ланцюгів товарних ринків, зокрема аграрних, є багатоаспектною, її зміст ґрунтовно досліджується вітчизняними і іноземними науковцями, що свідчить про значний дослідницький інтерес. Достовірність такого твердження підтверджена науковими напрацюваннями О. М. Бородіної [1], І. В. Прокопи [2], Б.В. Буркинського, В.М. Лисюка [3],

Н. Л. Новікової [4], О. В. Шубравської [5], М. Кристофера (Christopher, 1998) [6], М. Купера, Л. Еллрема (Cooper, Ellram, 1993) [7], Дж. Менцера (Mentzer, 2001) [8], Б. Лалонда (La Londe, 1994) [9] та інших учених.

Метою статті є розробка теоретико-методичного підходу до оцінки збалансованості економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків, визначення базових протиріч економічних інтересів суб'єктів ланцюгів аграрного ринку України із використанням запропонованого методичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Збалансування економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР нерозривно пов'язано з їх гармонізацією, досягненням спільної мети та компромісу. Енциклопедичні ресурси термін «гармонізація економічних процесів» трактують як взаємне узгодження, координацію, уніфікацію, зведення цих процесів до єдиної системи [10, с. 257]. На нашу думку, концептуальний базис гармонізації економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР формує синтез трьох теорій: концепції управління ланцюгами постачань, теорії компромісу та інституціоналізму (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальний базис гармонізації економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків

Джерело: власна розробка автора

На думку Дж. Менцера, В. Девітта та інших учених [8], управління ланцюгами постачань, як окрема концепція, започаткована Дж. Форрестером. Вона отримала розвиток у працях М. Кристофера [6], М. Купера, Л. Еллрема [7], А. Б. Лалонда, Дж. Мастерса [9] та інших науковців. Впровадження даної концепції передбачає формування цілеспрямованої ефективної поведінки, тобто управління системами ланцюгів постачань. Управлінська концепція представляє собою системний стратегічний підхід щодо забезпечення шляхом функціональної інтеграції ефективного руху матеріальних й інформаційних потоків у ланцюгах постачань з метою підвищення ефективності функціонування як ланцюгів, так і їх суб'єктів, і який передбачає привнесення в міжорганізаційні відносини інтеграційних принципів. При цьому ознаками інтеграційних відносин є співпраця, відповідальність, спроможність керувати й вирішувати конфлікти [6-9]. Оскільки конфлікт є етапом розвитку суперечності, можна говорити про зв'язок концепції управління ланцюгами постачань із теорією ЕІ і їх протиріч.

Теорія компромісів отримала широке використання в ході оптимізації структури капіталу на мікрорівні. У логістичному вимірі концепція компромісів передбачає узгодження конфліктних цілей для досягнення

найефективнішого розподілу ресурсів у матеріалопровідному ланцюгу. Термін «компроміс» означає угоду, досягнуту взаємними поступками [10, с. 805]. У логістиці компроміси розглядаються як метод узгодження ЕІ суб'єктів логістичного ланцюга для досягнення загальних цілей.

На практиці у ЛЛТР мають місце протиріччя між локальними цілями окремих ланок, орієнтованих на максимізацію прибутку, та загальною (інтегрованою) метою єдиного ринкового ланцюга – забезпечення розширеного відтворення товароруку в його межах. Впровадження теорії компромісів передбачає досягнення міжланкових компромісів у ЛЛТР та узгодження локальних цілей із загальною метою ланцюга, а також розбудову системи управління наскрізними матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками. Ефективні ЛЛТР мають створюватись і керуватись, виходячи зі спільної інтегрованої мети. Тому увагу слід фокусувати на міжланкових компромісах логістичних ланцюгів певних товарних ринків. Критерієм такого підходу є оптимізація загальної доданої вартості в ринку.

Визначивши інституційну природу ЕІ учасників ринкових логістичних ланцюгів, ми акцентували увагу на їх інституціоналізації, тобто перетворенні в норму раціональної поведінки на ринку. Вважаємо, що теоретико-методичні

положення інституціоналізму є прийнятними для дослідження питання збалансування гетерогенних інтересів учасників ланцюга у межах певного товарного ринку, який є інституціональною системою. Слід відзначити наявність зв'язку між концепцією управління ланцюгами постачань, що передбачає формування цілеспрямованої ефективною поведінки суб'єктів, та інституціональною теорією, орієнтованою на перетворення ЕІ в норму поведінки на ринку (див. рис. 1).

Як інститут, економічний інтерес формується під впливом інститутів саморегулювання (ринку) і державного регулювання (закони, нормативно-правові акти, стандарти тощо). Відтак, теорія інституціоналізму привносить у концептуальний базис гармонізації інтересів суб'єктів ЛЛТР регуляторні компоненти, зокрема інституційні. При цьому держава виступає координатором поточкових процесів у ланцюгах стратегічних товарних ринків. Для оптимізації загальної доданої вартості в ЛЛТР держава здійснює цілеспрямований вплив на базові ланки. Вони перетворюються на активні, ініціюючи трансформації, а інші ланки їх сприймають. Взаємодія активних і сприймаючих ланок

трансформує будову ринкового ланцюга за рахунок активізації товаропотоку в ресурсогенеруючих ланках (наприклад, переробній), створення відсутніх ланок (зокрема, розподілу) та нівелювання логістичних «розривів» для ефективного функціонування логістичного ланцюга. При цьому змінюються пропорції перерозподілу доданої вартості між учасниками ЛЛТР, відтак, і ступінь реалізації їх економічних інтересів.

У процесі гармонізації гетерогенних економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР доцільно виділити три головні етапи: (1) узгодження; (2) сполучення – досягнення компромісу; (3) поєднання – консенсус інтересів (рис. 2). Узгодження є початковим етапом гармонізації ЕІ логістичних учасників, який передбачає усунення протиріч між ними на основі виокремлення спільного інтересу. Сполучення – це більш високий рівень процесу гармонізації інтересів, що базується на міжланкових компромісах у ринковому ланцюгу. Поєднання ЕІ учасників ЛЛТР та досягнення консенсусу формують найвищий рівень гармонізації інтересів на основі їх глибинного взаємопроникнення.

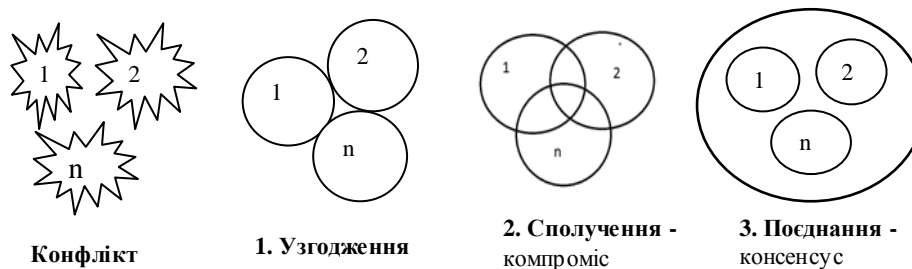

Рис. 2. Етапи процесу гармонізації економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків
Джерело: власна розробка автора

Враховуючи гетерогенність і суперечливість ЕІ учасників логістичного ланцюга, процес їх узгодження доцільно розпочинати з виокремлення спільного, інтегрованого інтересу, зорієнтованого на досягнення стратегічної мети ринкового ланцюга – забезпечення розширеного товароруку в його ланках та оптимізації загальної доданої вартості. Це завдання успішно вирішує концепція управління ланцюгами постачань шляхом функціональної інтеграції. Відтак, впровадження інтегрованого інтересу суб'єктів ЛЛТР передбачає розбудову системи управління наскрізним матеріальним і відповідним йому інформаційним та фінансовим потоком, забезпечуючи узгодження локальних розрізнених інтересів окремих суб'єктів і ланок, їх підпорядкування спільній меті ланцюга.

У процесі гармонізації ЕІ учасників ринкових ланцюгів різних рівнів формуються *області спільних інтересів* (рис. 3). Так, забезпечити

розширене відтворення товароруку в логістичному ланцюгу можливо шляхом прискорення ринкового переміщення товару та приросту його доданої вартості у ланках ланцюга. З іншого боку, оптимізація ринкової доданої вартості, як стратегічна мета інтегрованого ланцюга, співпадає з національними ЕІ в частині створення додаткових робочих місць, виробництва й збуту товарів із високою доданою вартістю, стимулювання інноваційних виробництв тощо. Задовольняючи зовнішній попит на вітчизняні товари, державні інтереси перетинаються з глобальними, однак ступінь реалізації національних ЕІ залишається низьким з причини домінуючої сировинної орієнтації українського експорту. Можна стверджувати про нереалізований потенціал компромісу між національними й глобальними економічними інтересами в Україні.

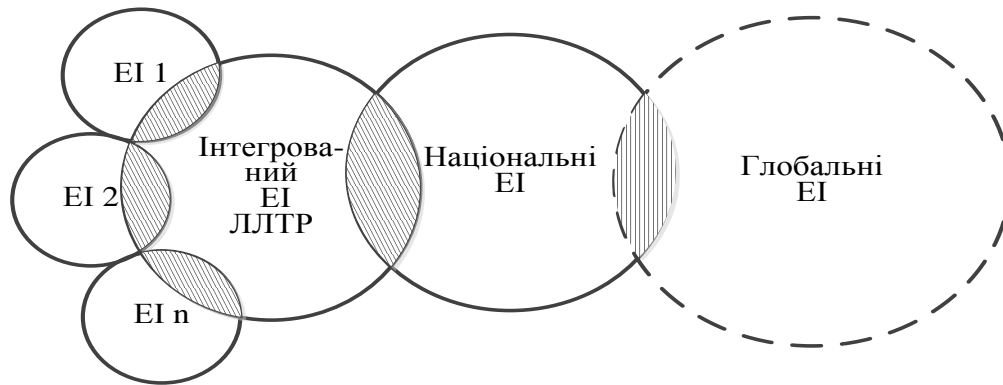

Рис. 3. Процес досягнення компромісу економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків

Джерело: власна розробка автора

Для розбудови ефективних ЛЛТР першочергове значення має процес досягнення міжланкових компромісів між локальними цілями окремих ланок та інтегрованою метою ринкового логістичного ланцюга. Термін «компромів» означає угоду, досягнуту взаємними поступками [10, с. 805]. Теоретичну базу встановлення компромісів інтересів на різних рівнях логістичної системи формують теорії компромісів та інституціоналізму (див. рис. 1) в частині цілеспрямованого впливу держави на базові ланки ЛЛТР для впровадження інтегрованого інтересу. Найвищим рівнем гармонізації ЕІ суб'єктів ЛЛТР є їх поєднання в єдину систему, тобто досягнення консенсусу (див. рис. 2). Головним принципом консенсусу (лат. *consensus* – згода, одностайність) є одностайне прийняття рішень учасниками певного процесу [10]. У цьому випадку має місце поєднання економічних інтересів учасників потокового процесу, наприклад, в ході формування кооперативних ринкових логістичних ланцюгів.

Отримані результати дослідження дають змогу сформулювати таке *теоретичне положення*: у міру досягнення міжланкових компромісів та впровадження інтегрованого (спільного) інтересу суб'єктів логістичного ланцюга товарного ринку відбувається посилення ступеню гармонізації ланкових, ланцюгового та національного економічних інтересів, що, в свою чергу, сприяє більш справедливому перерозподілу доданої вартості у логістичній системі.

Це значить, що у межах реалізації інтересів держави та суспільства, потім інтегрованого інтересу ринкового логістичного ланцюга відбувається впровадження ланкових, суб'єктних та особистих ЕІ, тобто інтересів усіх головних носіїв у межах логістичної системи. Зменшення гетерогенності логістичних інтересів та їх гармонізація передбачає більш об'єктивний перерозподіл доданої вартості на різних рівнях системи. Оскільки базовим є протиріччя між сферами ринкового процесу відтворення, слід акцентувати увагу на досягненні міжланкових компромісів та подоланні різноманітних

дисбалансів у міжланковому розподілі вартості в ЛЛТР шляхом конструктивного поєднання ринкових і державних методів регулювання.

Методичним базисом управління та гармонізації логістичних інтересів ринкових суб'єктів виступає їх кількісна й якісна оцінка, покликана об'єктивно визначити ступінь узгодження ЕІ різних носіїв та підвищити ефективність управлінських рішень, що приймаються на її основі. У даному контексті автором пропонується *методичний підхід* до оцінки збалансованості ЕІ суб'єктів ЛЛТР, який дає можливість встановити взаємозв'язок між основними показниками діяльності носіїв інтересів та їх вплив на рівень досягнення компромісу та інтегрованої мети ринкового ланцюга (таблиця 1). Концептуальна схема методичного підходу передбачає виділення складових «блоків» взаємодії та оцінки економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР на мікро-, макrorівнях та глобальному рівні. Розглянемо блокові сегменти взаємодії детальніше.

На мікрорівні у межах певної ланки ЛЛТР виділено 3 блоки взаємодії економічних інтересів: працівник – суб'єкт; суб'єкт – суб'єкт; суб'єкт – споживач – держава. Для оцінки збалансованості інтересів даних носіїв запропоновано використати показники структури доданої вартості та індексів прибутку, цін, витрат, податків у суб'єктному вимірі, а також індекси доходів споживачів. Порівняльний аналіз даних показників дозволить встановити домінуючий напрям перерозподілу доданої вартості у межах ланки ринкового ланцюга, рівень реалізації ЕІ певних суб'єктів або груп (зокрема, суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів ринку) та ступінь їх гармонізації.

На макrorівні у межах ринкового логістичного ланцюга виділено 3 головні блоки взаємодії: ланка – ланка (окрім споживчої); ланки – держава; ланки – держава – споживча ланка (див. табл. 1). Для оцінки економічних інтересів суб'єктів складових ланок ЛЛТР запропоновано показник ланкової структури доданої вартості, який показує частку кожної ланки у створенні загальної ринкової

вартості, для оцінки взаємодії інтересів суб'єктів ланок і держави – показник ланкової структури податків. За глибиною різниць базових індикаторів доходності різних ланок можна зробити висновок про ступінь гармонізації їх ЕІ та

вплив на досягнення інтегрованої мети ЛЛТР, виокремити області спільних інтересів, тобто досягнуті міжланкові компроміси, та зони конфліктів.

Таблиця 1. Блокові сегменти взаємодії економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР та оцінки їх збалансованості

Блок взаємодії	Носії (суб'єкти та їх групи) логістичних ЕІ			Показники результату гармонізації інтересів
	Носій 1	Носій 2	Носій 3	
Мікрорівень (суб'єкти господарювання певної ланки ланцюга)				
1	Працівники	Суб'єкт господарювання	Держава	1. Структура ДВ** підприємств (частки заробітної плати й прибутку) 2. Динаміка вилученої (через податки) й реінвестованої ДВ підприємств 3. Якість інституційного забезпечення
2	Суб'єкти корпоративного сектору ринку	Суб'єкти індивідуального сектору ринку	—	Порівняльний аналіз рівнів рентабельності, індексів цін і доходів суб'єктів різних секторів
3	Суб'єкти господарювання	Споживачі	Держава	1. Порівняльний аналіз індексів обсягів виробництва, прибутку, витрат, податків різних суб'єктів 2. Порівняльний аналіз індексів цін на певні товари й доходів споживачів у часовому й регіональному вимірі 3. Стан інституційного середовища
Макрорівень (складові ланки логістичного ланцюга товарного ринку)				
1	Постачальницька, виробнича, аграрна та ін. ресурсо-утворювальні ланки ланцюга	Ланки зберігання, доробки, розподілу товару	Ланка торгова, переробки й утилізації відходів	1. Порівняльний аналіз рівнів ланкової рентабельності товарів (послуг), індексів цін різних ланок 2. Частка ланкової доданої вартості у загальній ринковій ДВ 3. Частка прибутку у ДВ, створюваній кожною ланкою ЛЛТР 4. Частка перероблених й утилізованих відходів в загальному обсязі утворених відходів в ринку
2	Складові ланки ЛЛТР (окрім споживчої)	Держава	—	1. Частка ланкових податків у загальній сумі ринкових податкових надходжень 2. Дієвість інститутів та інституцій в товарному ринку
3	Складові ланки ЛЛТР (окрім споживчої)	Держава	Споживча ланка	1. Порівняльний аналіз індексів ланкових цін і доходів споживачів у просторово-часовому вимірі 2. Відповідність інституційних норм цільовим орієнтирам ефективного ЛЛТР
Глобальний рівень (взаємодія ЛЛТР з глобальними ланцюгами вартості)				
1	Держава	Експортери товару	Імпортери товару	1. Структура експорту/імпорту товарів 2. Індеси цін експорту/імпорту 3. Коефіцієнт дискримінаційності експортних цін 4. Частка імпорту в експорті товару 5. Інституційні норми зовнішньої торгівлі
2	Суб'єкти ЛЛТР	Експортери товару	Імпортери товару	1. Частка цін виробника в ціні експорту товару 2. Співвідношення рівня внутрішніх і імпортних цін у часовому вимірі 3. Порівняльний аналіз рівнів рентабельності товару: виробленого й спожитого в країні, експортного та імпортного

**Скорочення: ДВ – додана вартість;

Джерело: власна розробка автора

Для оцінки впровадження ЕІ суб'єктів споживчої ланки доцільним є порівняльний аналіз індексів ланкових цін і доходів споживачів у часовому вимірі, що визначає рівень економічної доступності товарів. Включення у соціально-

господарській взаємодії держави на всіх рівнях обумовлює необхідність якісної оцінки стану інституційного середовища в логістичному вимірі, діяльності інститутів та інституцій у контексті формування ефективних ЛЛТР.

На глобальному рівні виділено 2 головні блоки взаємодії ЄІ суб'єктів вітчизняних і глобальних логістичних ланцюгів і держави (див. табл. 1). Перший блок передбачає оцінку ступеню реалізації національних економічних інтересів у сфері міжнародної торгівлі товарами за допомогою показників структури експорту/імпорту та цінних співвідношень зовнішніх товаропотоків у ринку. Другий блок оцінює збалансованість інтересів суб'єктів вітчизняних ланцюгів та експортерів / імпортерів товарів шляхом порівняльного аналізу рівнів цін та рентабельності товарів. За типом структури експорту (сировинної або переробної), глибиною різниць експортних і імпортних цін товарів та ціновою волатильністю можна визначити рівень впровадження національних ЄІ в ході інтеграції вітчизняних ЛЛТР у глобальні ланцюги вартості, що має важливе значення для обґрунтування механізмів ефективною логістичної інтеграції у зовнішньому вимірі.

Наведені блокові сегменти й показники результату гармонізації логістичних інтересів їх головних носіїв на мікро-, макро та мегарівнях дають можливість визначити ступінь їх реалізації в товарному ринку, а також дієвості інституційних механізмів регулювання. Розроблений методичний підхід до оцінки збалансованості логістичних інтересів є невід'ємною складовою загальної методології оцінки ефективності логістичних ланцюгів товарних ринків. Водночас, ефективність потокових процесів в ринку може бути оцінена в контексті аналізу напрямів, форм і можливостей реалізації економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР шляхом оптимізації господарських взаємодій.

Запропонований методичний підхід (макрорівень) апробуємо в ході оцінки спрямованості та глибини протиріч ЄІ суб'єктів логістичних ланцюгів аграрного ринку України. За результатами проведених досліджень [11,12]

було встановлено логістичний «розрив» між суб'єктами індивідуального сектору виробничої ланки й іншими ланками логістичного ланцюга аграрного ринку, що обумовлює дискретність товарного потоку, проблеми з його міжланковим переміщенням, яке супроводжується втратою доданої вартості первинних виробників. На наш погляд, *базовим протиріччям* у логістичному ланцюгу аграрного ринку є внутрішньоланкове протиріччя між ЄІ суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів виробничої ланки, яке, в свою чергу, генерує низку міжланкових протиріч у матеріалопровідному ланцюгу, наслідком дії яких є перерозподіл доданої вартості на користь великих корпоративних структур, що не відповідає національним економічним інтересам. Дане твердження потребує верифікації на основі емпіричних досліджень.

У структурі продукції сільського господарства України в 2017 р. 72 % припадало на продукцію рослинництва, частка якої зростає порівняно з 2000 р. на 10,5 %, та 28 % – на продукцію тваринництва. Питома вага суб'єктів індивідуального сектору, представленого фермерськими й особистими селянськими господарствами, у загальному випуску сільгосппродукції склала у звітному році 52,3 %, у т.ч. продукції рослинництва – 50,8 %, тваринництва – 56,2 % [13, с.298]. Проведений аналіз часток суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів у виробництві аграрної продукції (таблиця 2) дозволив встановити певні особливості в перерозподілі товарних ніш виробничої ланки. За статистичними даними, корпоративний сектор виробляє 65,6 % зернових культур, 66,2 % соняшнику, 88,5 % цукрових буряків та 62,6 % м'яса в країні. Водночас господарства населення продукують 98,1 % картоплі, 85,6 % і 78,4 % овочевих і плодово-ягідних культур відповідно та 72,6 % молока.

Таблиця 2. Частки суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів у виробництві аграрної продукції в Україні, %*

Види товарів	Корпоративний сектор			Індивідуальний сектор					
				Фермерські господарства			Господарства населення		
	2005	2010	2018	2005	2010	2018	2005	2010	2018
1. Зернові культури	65,0	63,9	65,6	10,7	12,0	14,4	24,3	24,2	19,9
2. Соняшник	63,2	64,7	66,2	15,6	17,8	19,8	21,2	17,5	13,9
3. Буряк цукровий фабричний	69,6	83,7	88,5	8,9	8,4	6,9	21,5	7,9	4,7
4. Картопля	0,8	1,7	1,3	0,4	0,9	0,5	98,8	97,4	98,1
5. Культури овочеві	8,6	9,3	11,7	2,1	2,6	2,7	96,3	88,1	85,6
6. Культури плодові та ягідні	11,8	16,4	16,4	0,0	0,0	5,3	88,2	83,6	78,4
7. М'ясо всіх видів	35,9	52,8	62,6	0,9	2,3	2,5	63,2	44,9	34,9
8. Молоко всіх видів	18,1	18,7	25,4	0,7	1,0	2,0	81,2	80,3	72,6

Джерело: складено автором за матеріалами [9,10].

Фермерські господарства займають певні ніші у виробництві сільгосппродукції (див. табл. 5). Сформована суб'єктна структура аграрного виробництва є наслідком економічного домінування корпоративного сектору, ступінь контролю якого агрохолдингами щорічно зростає, та залежному становищі індивідуальних господарств, яке О.М. Бородіна та І.В. Прокопа визначають як «відторгнення» в економічній, соціальній та інституційній складових аграрної системи [2, с.91].

Порівняльний аналіз рівнів рентабельності товарів у розрізі суб'єктів різних секторів виробничої ланки, що передбачено методичним підходом до оцінки ступеню гармонізації ЕІ суб'єктів ЛЛТР (див. табл. 2), дозволяє визначити

домінуючий напрям розподілу доданої вартості. У 2018 р. найвищий рівень рентабельності мали зернові культури та соняшник (24,7 % і 32,5 % відповідно), на вирощуванні яких спеціалізується корпоративний сектор; виробництво цукрового буряку вперше за 2005-2018 рр. було збитковим.

Рівень рентабельності товарів, виробництво яких сконцентроване в індивідуальному секторі, є значно нижчим і складає 6,8 % для картоплі, 16,1 % для молока, 13,3 % і 6,4 % для овочевих і плодово-ягідних культур відповідно (таблиця 3). Відтак, обсяг прибутку, як складової доданої вартості, створеного в корпоративному секторі, мінімум вдвічі перевищує його величину в індивідуальному секторі.

Таблиця 3. Динаміка рівнів рентабельності продукції в сільськогосподарських підприємствах України, %*

Види товарів	Роки							
	2005	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Зернові культури	3,1	15,8	2,4	25,7	42,6	37,8	25,0	24,7
2. Соняшник	24,3	44,9	28,2	36,7	78,4	61,9	41,3	32,5
3. Буряк цукровий фабричний	4,8	15,9	3,1	17,8	27,7	24,6	12,4	-11,4
4. Картопля	16,1	-17,4	22,4	9,9	24,6	0,6	10,0	6,8
5. Культури овочеві	17,8	1,1	7,5	14,5	32,0	15,3	9,9	13,3
6. Культури плодові та ягідні	12,7	9,6	127,5	65,8	58,3	25,0	35,4	6,4
7. Молоко всіх видів	12,2	1,8	13,1	11,1	12,7	18,6	26,9	16,1
8. М'ясо: великої рогатої худоби	-25,0	-28,3	-41,3	-34,5	-16,9	-23,2	3,4	-17,7
свиней	14,9	1,8	0,2	5,6	12,6	-4,1	3,5	6,9
птиці	24,9	-2,4	-5,9	-12,6	-5,4	3,4	7,0	5,7
Відхилення рентабельності фермерських господарств від середньої рентабельності сільськогосподарських підприємств (+, -)								
1. Зернові культури	н.д.	+3,7	+6,9	-1,5	-4,0	+0,2	+2,9	+1,4
2. Соняшник	н.д.	+0,5	+7,5	+3,5	-6,9	+2,5	-0,1	-2,2
3. Буряк цукровий фабричний	н.д.	-1,7	+5,1	+3,1	-11,6	+8,1	+7,6	+9,2
4. Картопля	н.д.	+13,2	+0,6	+16,2	-3,1	+12,4	+18,9	+21,2
5. Культури овочеві	н.д.	+10,6	+14,6	+5,8	+11,8	+5,9	+9,6	-5,7
6. Культури плодові та ягідні	н.д.	-1,0	-104,8	-17,4	+7,9	+22,5	+0,7	+16,2
7. Молоко всіх видів	н.д.	+3,1	+8,3	+8,6	+7,8	+4,7	-1,0	+1,9
8. М'ясо: великої рогатої худоби	н.д.	+21,2	+27,6	+24,4	+20,2	+23,1	-5,5	+11,3
свиней	н.д.	-4,3	-5,2	-4,6	-10,2	+2,9	-10,2	-5,8
птиці	н.д.	+15,8	+9,3	+15,2	+15,6	-1,1	-3,5	+1,1

Джерело: складено автором за матеріалами [13, 14].

Проведений аналіз свідчить, що сформована структура аграрного виробництва в Україні, за якої великі корпоративні об'єднання спеціалізуються на виробництві високорентабельних експортоорієнтованих товарів, а індивідуальні господарства – трудомісткої плодово-овочевої та молочної продукції для внутрішнього ринку, є незбалансованою. Така структура орієнтована на реалізацію економічних інтересів великих корпоративних формувань, вона не передбачає соціальний розвиток села, паритетний розподіл доходів між секторами, гармонізацію інтересів між суб'єктами ЛЛТР. Слід відзначити, що моновиробництво експортоорієнтованих товарів продукує структурні деформації не лише у виробничій, а й інших ланках аграрного ланцюга, зокрема, розподілу й реалізації продукції, деструктивно впливає на стан природного середовища, що не відповідає національним інтересам.

Загалом динаміка рівнів рентабельності сільгосппідприємств України (див. табл. 3) свідчить, по-перше, про високу амплітуду її коливань за досліджуваній часовий період, по-друге, про зниження доходності експортоорієнтованих культур, починаючи з 2016 р., що обумовлено, зокрема, падінням світових цін на сировинні товари. Проведені розрахунки засвідчили у більшості випадків позитивні значення відхилення рентабельності продукції, виробленої фермерськими господарствами, від її середнього значення. Так, у 2018 р. рівень рентабельності картоплі, плодово-ягідної продукції та м'яса великої рогатої худоби у цих господарствах був на 21,2 %, 16,2 % та 11,3 % відповідно вищим середньої величини. Це доводить наявність потенціалу відтворювального розвитку в фермерських господарствах України.

З огляду на відсутність статистичних даних щодо рентабельності особистих селянських господарств, для оцінки стану їх доходності

проведемо порівняльний аналіз рівнів та індексів цін сільгоспідприємств і господарств населення (таблиця 4). Розрахунки вказують на нижчі рівні цін особистих селянських господарств у ринкових

нішах, контрольованих корпоративним сектором. Виняток складає молоко, ціна якого в особистих селянських господарствах близько на 25 % нижче цін продукції в агропідприємствах.

Таблиця 4. Відношення цін на аграрну продукцію особистих селянських господарств (ОСГ) до цін сільськогосподарських підприємств (СГП) в Україні, %

Товари	Роки				Індекси цін (2017 р. до 2015 р.), пункти	
	2014	2015	2016	2017	СГП	ОСГ
1. Пшениця	102,5	100,6	91,2	91,6	1,362	1,240
2. Ячмінь	106,8	105,6	94,3	92,6	1,369	1,200
3. Кукурудза	83,0	87,2	88,1	90,7	1,256	1,306
4. Жито	166,0	120,1	106,3	122,6	1,394	1,423
5. Соняшник	89,0	87,0	90,3	91,0	1,141	1,195
6. Картопля	131,9	131,2	123,1	129,0	1,408	1,385
7. Культури овочеві	191,1	181,4	136,4	177,8	1,044	1,023
з них закритого ґрунту	74,5	56,9	49,1	48,7	1,318	1,128
8. Культури плодово-ягідні	252,6	136,2	163,1	135,0	1,307	1,296
9. Молоко	82,5	77,1	72,9	75,6	1,627	1,596

Джерело: складено автором за матеріалами [13, 14].

Порівняльний аналіз базових індексів цін двох категорій товаровиробників (див. табл. 4) свідчить про перевищення темпів приросту цін агропідприємств над аналогічним показником для особистих селянських господарств (за винятком жита), що теж доводить існуючу тенденцію перерозподілу доданої вартості на користь корпоративного сектору. У даному контексті доказову базу посилює аналіз даних щодо групування сільгоспідприємств за обсягами реалізованої аграрної продукції [13, с.10]. За даними Держстату, у 2016 р. реалізацією товарів у невеликих обсягах (до 500 тис. грн.) здійснювало лише 7,4 % і 6 % підприємств у сегментах зернових культур і соняшнику, і 50,1 % виробників плодово-ягідних та овочевих культур. Водночас збутом великих партій зерна й насіння соняшнику (2-20 млн. грн.) займалися 59,4 % і 62,8 % сільгоспідприємств у відповідних сегментах, що свідчить про контроль корпоративними структурами високорентабельних товарних ніш виробничої ланки, а також наступних ланок логістичного ланцюга аграрного ринку.

В умовах нерівноправних економічних відносин суб'єкти індивідуального сектору аграрного ринку залишаються відторгненими від прибуткових каналів збуту продукції, а їх інтеграція до ЛЛТР корпоративного типу незмінно супроводжується втратою доданої вартості, тобто процес гармонізації ЄІ різних ринкових суб'єктів відсутній. Зворотною реакцією індивідуальних виробників на дану ситуацію та невирішені протиріччя економічних інтересів є формування у межах виробничої ланки власного мікрологістичного ланцюга (виробництво – зберігання – споживання), який за дискримінаційних умов входження до корпоративних ланцюгів вартості забезпечує часткову реалізацію ЄІ первинних агровиробників. Формування внутрішньоланкових мікроланцюгів притаманне, зокрема, стратегічному зерновому ринку України [12, с.62].

З іншого боку, відторгнення виробничої ланки індивідуального сектору від взаємодій із іншими ланками логістичного ланцюга аграрного ринку та формування поточкових «розривів» призводять до зниження якісних параметрів сільгосппродукції, зростання її втрат у процесі зберігання в непристосованих складах, що, безумовно, знижує потенційний прибуток і додану вартість малих і середніх аграріїв. Так, мінімізація використання ними сертифікованого насіння, добрив, засобів захисту рослин є причиною нижчого рівня урожайності культур особистих селянських господарств порівняно з великими агропідприємствами, про що свідчать результати проведених розрахунків (таблиця 5). Зокрема, у 2018 р. рівень урожайності зернових в агропідприємствах перевищував аналогічний показник для особистих селянських господарств на 34,1 %, цукрового буряку – на 30,2 %, насіння соняшнику – на 25,3 %, картоплі – на 32,8 %, овочевих культур – на 53,7 %. Тільки у сегменті плодово-ягідних культур урожайність господарств населення на 28,4 % вища від рівня показника для агропідприємств. У 2000 р. спостерігалася зворотне співвідношення.

Проведений аналіз дозволив встановити тенденцію значного перевищення темпів росту урожайності культур в корпоративному секторі ринку порівняно з індивідуальним. Так, у 2018 р. порівняно з 2000 р. у сільгоспідприємствах урожайність зернових зросла в 2,9 рази, картоплі – в 2,3 рази, овочевих культур – в 4,8 рази, плодово-ягідних – в 9,7 рази; темпи росту для особистих селянських господарств, склали, відповідно, 1,3, 1,4, 1,7 і 1,5 пункти [13, 14].

Використання інноваційних технологій і мінеральних добрив забезпечують корпоративним структурам високі прибутки на фоні посилення деструктивного впливу їх діяльності на навколишнє природне середовище та скорочення робочих місць у сільській місцевості.

Таблиця 5. Відношення урожайності культур особистих селянських господарств до урожайності культур сільськогосподарських підприємств в Україні, %

Товари	Роки							
	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017	2018
1. Зернові культури	147,0	101,9	90,6	71,4	77,4	71,4	75,9	65,9
2. Буряк цукровий фабричний	135,8	88,0	91,4	71,5	72,6	64,6	69,3	69,8
3. Соняшник	135,6	98,4	85,1	71,7	70,0	73,2	71,4	74,7
4. Картопля	111,6	86,7	77,0	68,1	81,0	77,8	70,0	67,2
5. Культур овочеві	134,7	101,9	82,1	56,4	53,0	51,2	43,9	46,3
6. Культур плодові та ягідні	в 8,1р.	в 6,6р.	257,9	209,5	166,4	154,8	179,4	128,4

Джерело: складено автором за матеріалами [13,14].

Відтак, активізуються зовнішні екологічні протиріччя ЛЛТР, які супроводжуються погіршенням стану екологічної безпеки в Україні.

Наслідком існування потокових логістичних «розривів» у ринковому ланцюгу є високий індикатор післязбиральних втрат сільгоспкультур, вирощуваних особистими селянськими господарствами, що не відповідає другому завданню 12 Цілі сталого розвитку «Відповідальне споживання та виробництво» щодо зменшення втрат продовольства у виробничо-збутових ланцюжках [15, с. 92]. Так, у 2018 р. частка післязбиральних втрат зернових культур у їх виробництві склала 1,8 %, тоді як аналогічний індикатор для овочевої й плодово-ягідної продукції був значно вищим і досягнув 9,4 % і 10,6 % відповідно.

Національною доповіддю передбачено цільове значення індикатора післязбиральних втрат культур в 2020 р. 1,8 % для зерна й 10 % для виробництва овочів і баштанних культур [15, с. 93]. Відтак, у 2017-2018 р. фактичний індикатор у сегменті зернових культур досягнув цільового значення 2020 р., у сегменті овочевих культур, контрольованому індивідуальними господарствами, він був нижчим цільового рівня на 0,6 %. Водночас наявна позитивна тенденція скорочення рівня втрат овочів і баштанних культур у ЛЛТР з 12,3 % в 2015 р. до 10,6 % в 2018 р. [14]. Динамічні зміни рівня післязбиральних втрат і кормових витрат у ланцюгу плодово-ягідного ринку свідчать про тенденцію їх зростання з 8,9% в 2016 р. до 9,4 % в 2018 р., що є наслідком невирішеності логістичних проблем розвитку даного ринку. Йдеться, передусім, про недостатність складських приміщень для зберігання продукції протягом року та нерозвиненість мережі оптових ринків сільгосппродукції в Україні.

Проведений порівняльний аналіз засвідчив вищі рівні рентабельності, середніх цін та урожайності продукції в ринкових нішах, контрольованих корпоративними структурами, що дозволяє зробити висновок про вищу економічну ефективність їх діяльності порівняно з суб'єктами індивідуального сектору аграрного ринку. Водночас в індивідуальному секторі працює 78 % зайнятих в агросфері [1, с. 76], його товаропотоки мають переважну внутрішню спрямованість,

забезпечуючи продовольчу безпеку держави. Згідно проведених досліджень, на зерновому ринку України продовольчу безпеку забезпечують суб'єкти індивідуального сектору, виробляючи близько 89 % культур, у т.ч. низькорентабельних видів, для внутрішнього споживання [11, с. 79]. Особисті селянські й фермерські господарства виконують соціальну та селозберігаючу функції, орієнтовані на сталий розвиток сільських територій, що співпадає з національними ЕІ. Відтак, формується область спільних інтересів індивідуальних агровиробників і держави (рис. 4). Матеріальні потоки в ЛЛТР корпоративного типу мають домінуючу сировинно-експортну спрямованість, що відповідає глобальним ЕІ, однак формує певний конфлікт із національними інтересами в частині втрати доданої вартості, скорочення робочих місць, посилення екологічних загроз тощо (див. рис. 4). Соціальні функції не належать до цільових орієнтирів діяльності корпоративного сектору, що породжує проблему різновекторності аграрного й сільського розвитку в Україні, висвітлену в дослідженнях багатьох вчених-аграрників. На думку О.В. Шубравської, «відкритим залишається питання щодо співвідношення можливих економічних вигод і збитків від порушення корпораціями принципів екологічності та соціальної стійкості агровиробництва». Також прихід іноземного капіталу не гарантує нарощування доданої вартості в агросфері [5].

Головна мета суб'єктів корпоративного сектору – максимізація прибутку – досягається за рахунок оптимізації управління наскрізним матеріальним потоком в інтегрованому ЛЛТР корпоративного типу, формуючи область спільних інтересів із загальною метою даного ланцюга (див. рис. 4). Вхідження до нього індивідуальних товаровиробників супроводжується, як правило, втратою доданої вартості, генеруючи різномірні протиріччя, з одного боку, між ЕІ суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів аграрного ринку щодо внутрішньо ланкового перерозподілу вартості, з іншого, між інтересами корпоративного логістичного ланцюга й держави щодо забезпечення соціальної, екологічної, продовольчої та інших видів національної безпеки в умовах глобалізації.

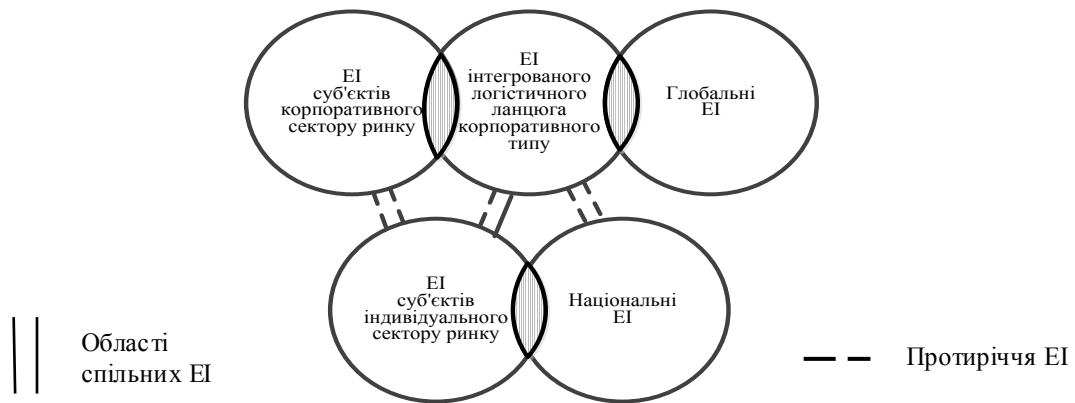

Рис. 4. Взаємодії протиріччя економічних інтересів суб'єктів індивідуального й корпоративного секторів аграрного ринку України

Джерело: власна розробка автора

Висновок

У ході дослідження обґрунтовано концептуальний базис гармонізації економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків шляхом синтезу трьох теорій – концепції управління ланцюгами постачань, теорії компромісу та інституціоналізму, досліджено зв'язки між ними. Показано, що впровадження теорії компромісів передбачає досягнення міжланкових компромісів у ЛЛТР та узгодження локальних цілей із загальною метою ланцюга – розширене відтворення товароруху в ринку.

Запропоновано методичний підхід до оцінки збалансування економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР, який на основі кількісної та якісної оцінки дає можливість встановити взаємозв'язок між основними показниками діяльності носіїв інтересів, їх вплив на досягнення міжланкового компромісу, рівень збалансованості ЕІ в матеріалопровідному ланцюгу, підвищити ефективність управлінських рішень. Методичний підхід базується на виділенні основних «блоків» взаємодії та оцінки економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР на мікро-, макrorівнях та глобальному рівні. На макrorівні у межах ринкового ланцюга виділено три блоки взаємодії: ланка – ланка; ланки – держава; ланки – держава – споживча ланка. Для оцінки ЕІ суб'єктів складових ланок ланцюга запропоновано, зокрема, показники ланкової структури доданої вартості та податків. Наголошено, що розроблений методичний підхід є невід'ємною складовою загальної методології оцінки ефективності логістичних ланцюгів товарних ринків.

На базі методичного підходу визначено особливості, спрямованість та глибину протиріччя ЕІ суб'єктів логістичних ланцюгів аграрного ринку України. На основі емпіричних досліджень верифіковано твердження: базовим протиріччям у логістичному ланцюгу аграрного ринку є внутрішньоланкове протиріччя між економічними інтересами суб'єктів корпоративного й індивідуального секторів виробничої ланки, яке, в свою чергу, генерує низку міжланкових протиріччя

у ланцюгу, наслідком дії яких є перерозподіл доданої вартості на користь великих корпоративних структур, що не відповідає національним економічним інтересам.

Слід відзначити, що рис. 4 ілюструє головні дисбаланси ЕІ суб'єктів ланцюгів аграрного ринку України у внутрішньому й зовнішньому вимірі та відсутність базової підсистеми в її логістичній мережі – власних логістичних ланцюгів малих і середніх товаровиробників, здатних конкурувати з корпоративними ЛЛТР. Відтак, в українських реаліях для збалансування взаємодій суб'єктів двох секторів аграрного ринку та об'єктивізації перерозподілу доданої вартості між ними доцільною є розбудова ЛЛТР кооперативного типу із врахуванням передового досвіду іноземних держав.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в розвитку методології ринкової логістики в частині обґрунтування теоретичних засад гармонізації економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків на основі синтезу трьох концепцій та розробки методичного підходу до багаторівневої оцінки збалансованості ЕІ суб'єктів ринкових ланцюгів на основі «блокового» підходу.

Прикладна значимість авторського методичного підходу полягає в тому, що він дає можливість забезпечити багаторівневу оцінку формування – впровадження – регулювання економічних інтересів суб'єктів ЛЛТР у розрізі певних блоків їх взаємодій. Разом із цим, економічні інтереси, як інститут та об'єкт управлінського впливу, реалізуються у контексті забезпечення ефективності функціонування ринкових логістичних ланцюгів, комплексна оцінка якої дає можливість робити обґрунтовані висновки щодо мотивацій їх суб'єктів, а також пріоритетів держави у розбудові базових ланок ЛЛТР. Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають в обґрунтуванні конструктивних моделей і шляхів гармонізації ЕІ суб'єктів агропродовольчих ланцюгів в українських реаліях.

Abstract

Entry: The formation of effective logistics chains of commodity markets is based on the harmonization the economic interests of the subjects of these chains and the development of parity interactions between them, which necessitates the improvement of methodological support of this process. The purpose of the article is to develop a theoretical and methodical approach for assessing the balance of economic interests of the market chains subjects, to identify the basic contradictions of the chains` subjects interests of agricultural market in Ukraine. Methods: To achieve the purpose is used methods of systematic, sectoral, dynamic, index and comparative analysis.

The conceptual basis for harmonization the economic interests of subjects of commodity logistics chains by synthesis of three theories – the concept of supply chain management, the theory of compromise and institutionalism – are substantiated. The stages of interests` harmonization are defined, attention is paid to the achievement of interlink compromises and formation a single purpose of the integrated chain. The conceptual basis for harmonization the economic interests of the subjects of logistics chains of commodity markets are substantiated. A methodical approach to assessing the economic interests` balance of market chain subjects has been determined, which is based on the identification of the main «blocks» of interaction and the system of indicators at the micro, macro and global levels. The orientation and depth of the contradictions of economic interests of the logistics chains subjects of the agrarian market of Ukraine are determined. The scientific novelty of the research is the development of market logistics methodology in the part of substantiation of theoretical and methodical principles of harmonization the economic interests of logistics chains subjects of commodity markets.

Список літератури:

1. Бородіна О. М. Інтеграція дрібних сільськогосподарських виробників до агропродовольчих ланцюгів доданої вартості: методологічні підходи та емпіричні дослідження / О. М. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2014. – №2. – С. 73-83.
2. Бородіна О. М. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціоналізація і модернізація малотоварного сільськогосподарського виробництва / О. М. Бородіна І. В. Прокопа // Економіка України. – 2015. – № 4. – С. 88-96.
3. Логістика товарного ринку: монографія / За ред. Б. В. Буркинського, В. М. Лисюка. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2018. – 244 с.
4. Новікова Н. Л. Інституціональна концепція наукової ідентифікації економічних інтересів / Н. Л. Новікова // Економіка та держава. – 2016. – №2. – С. 51-53.
5. Шубравська О. В. Транснаціоналізація аграрного сектору економіки: основні характеристики процесу / О. В. Шубравська // Економіка України. – 2019. – №6. – С. 39-53.
6. Christopher M. L. Logistics and supply chain management / M. L. Christopher. – London: Financial Times Prentice Hall, 1998.
7. Cooper M. C. Characteristics of supply chain management and the implication for purchasing and logistics strategy / M. C. Cooper, L. M. Ellram // International Journal of Logistics Management. – 1993. – Vol. 4. – № 2. – P. 13-22.
8. Mentzer J. T. Defining supply chain management / J. T. Mentzer, W. DeWitt, J. S. Keebler etc. // Journal of Business Logistics. – 2001. – Vol. 22. – № 2. – P. 1-25.
9. La Londe B. J. Emerging logistics strategies: blueprints for next century / B. J. La Londe, J. M. Masters // International Journal of Physical Distribution and Logistics Management. – 1994. – Vol. 24. – № 7. – P. 35-47.
10. Економічна енциклопедія / Відп. ред. С. В. Мочерний. Т. I. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 863 с.
11. Нікішина О. В. Формування та розвиток регіональних обслуговуючих кооперативів зернового ринку: інтеграційний підхід: монографія / О. В. Нікішина, Н. О. Бібікова. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2018. – 230 с.
12. Буркинський Б. В. Принципи формування ефективних логістичних ланцюгів товарних ринків: монографія / Б. В. Буркинський, О. В. Нікішина. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2019. – 80 с.
13. Сільське господарство України за 2018 рік: статистичний збірник / Відп. за випуск О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2019. – 235 с.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
15. Цілі Сталого Розвитку: Україна: Національна доповідь. – К.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. – 176 с.

References:

1. Borodina, O. M. (2014). Integration of smallholder farmers into value-added agri-food chains: methodological approaches and empirical research. *Ekonomika i prohnozuvannia*, 2, 73-83. [in Ukrainian].
2. Borodina, O. M. & Prokopa, I.V. (2015). The overcoming of structural deformations in Ukraine's agrarian sector: institutionalization and modernization of a small-scale agricultural production. *Ekonomika Ukrainy*, 4, 88 - 96 [in Ukrainian].
3. Logistics of the commodity market: monograph (2018). B. V. Burkynskyi, V. M. Lysiuk (Ed.). Odesa: IPREED NANU, 244 [in Ukrainian].
4. Novikova, N. L. (2016). Institutional concept of scientific identification of economic interests. *Ekonomika ta derzhava*, 2, 51-53 [in Ukrainian].
5. Shubravska, O. V. (2019). Transnationalization of the agrarian sector of the economy: main characteristics of the process. *Ekonomika Ukrainy*, 6, 39-53 [in Ukrainian].
6. Christopher, M. L. (1998). Logistics and supply chain management. London: Financial Times Prentice Hall [in English].
7. Cooper, M. C. & Ellram, L. M. (1993). Characteristics of supply chain management and the implication for purchasing and logistics strategy. *International Journal of Logistics Management*, Vol. 4, 2, 13-22 [in English].
8. Mentzer, J. T. & DeWitt, W. & Keebler, J. S. etc. (2001). Defining supply chain management. *Journal of Business Logistics*, Vol. 22, 2, 1-25 [in English].
9. La Londe, B. J. & Masters, J. M. (1994). Emerging logistics strategies: blueprints for next century. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, Vol. 24, 7, 35-47 [in English].
10. Economic Encyclopedia (2000). Vidp. red. S.V. Mochernyi. T.I. Kyiv: Vydavnychytsentr "Akademiia" [in Ukrainian].
11. Nikishyna, O. V. & Bibikova, N. O. (2018). Formation and development of regional service cooperatives of the grain market: an integration approach: monograph. Odesa: IPREED NAN Ukrainy [in Ukrainian].
12. Burkynskyi, B. V. & Nikishyna, O. V. (2019). Principles of formation of effective logistics chains of commodity markets: monograph. Odesa: IPREED NAN Ukrainy [in Ukrainian].
13. Agriculture of Ukraine for 2018: statistical compilation (2019). Vidp. zavypusk O. M. Prokopenko. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
14. Official site of State Statistics Service of Ukraine (2019). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
15. Sustainable Development Goals: Ukraine: National Report (2017). Kyiv: Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Нікішина О. В. Теоретико-методичний підхід до оцінки збалансованості економічних інтересів суб'єктів логістичних ланцюгів товарних ринків / О.В. Нікішина // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 88-99. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/88.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3766853

Reference a Journal Article:

Nikishyna O. V. Theoretical -methodical approach to assess the balance of economic interests of the subjects of logistics chains of commodity markets. / O. V. Nikishyna // Economics: time realities. Scientific journal. – 2019. – № 5 (45). – P. 88-99. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/88.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3766853

